

مدرسه‌ی چندپایه، خوب یا بد؟

نویسنده: زهرا صنعتگران

اگر در جمعی که بیش از دو معلم در آن باشند بنشینید، بالاخره از یک جایی به بعد بحث به جمعیت زیاد کلاس و کمبود امکانات و حجم بالای کتاب‌های درسی خواهد کشید. اما در جمع معلمان چندپایه چه اتفاقی می‌افتد؟ معلمانی که به جای چهار پنج کتاب درسی باید ۱۰ تا ۳۰ کتاب را در طول سال تمام کنند، چطور با مشکلاتشان کنار می‌آیند؟ تا به حال با چالش‌های کلاس‌های مختلط روبه‌رو شده‌اید؟

در این قسمت از پرونده، با چند معلم چندپایه همراه می‌شویم تا ببینیم معلم بودن در روستا چه تفاوتی با معلمی در لوکس‌ترین مدارس پایتخت دارد؟ آنچه برای خود ما نیز غیرقابل‌پیش‌بینی بود، تفاوت آرای معلمانی است که در این شماره از خاطراتشان حرف می‌زنند. به همین منظور، گزارش را به سه بخش «محاسن، چالش‌ها و پیشنهادهای» تقسیم می‌کنیم تا از سه زاویه‌ی متفاوت داستان چندپایه بودن مدارس در ایران را بررسی کنیم. در این گزارش، با نقطه نظرات این سه معلم آشنا خواهید شد. با ما باشید:

افشار قنبری

۴۸ سال دارد و ۲۹ سال سابقه‌ی معلمی. او در چهار پنج سال اول کارش کلاس‌های چندپایه را تجربه کرده، اما بعد از ۲۲ سال فاصله، دوباره به این فضا بازگشته است.

حسن سعیدی نسب

۱۳ سال از ۳۷ سال عمرش را به معلمی گذرانده و امسال اولین سالی است که در کلاس‌های شش‌پایه به کار مشغول می‌شود.

مهدی شمس

او جوان‌ترین عضو این گروه است با ۳۱ سال سن و ۱۴ سال سابقه. در ۹ سال اول کار کلاس‌های تک پایه را اداره می‌کرده، اما این روزها با ۵ سال سابقه‌ی معلمی در کلاس‌های چندپایه، از قدیمی‌های این کار به حساب می‌آید!

☺ **شمس:** چیزی که توجه خود من را در کلاس‌های مختلط چندپایه جلب کرد، چشم و دل سیر بودن بچه‌هاست. بچه‌ها اینجا کنار هم هفت سنگ بازی می‌کنند، فوتبال بازی می‌کنند و دختر و پسر همیشه باهم‌اند، اما به مشکلی بر نمی‌خورند!

☺ این بزرگ شدن بچه‌ها در کنار هم و اعتمادی که به همدیگر دارند، چه خود بچه‌ها و چه والدینشان، به نظر از محاسن کلاس‌های چندپایه‌ی روستایی است.

☺ جدای از این، معلم کلاس چندپایه اصلاً نمی‌تواند بدون طرح درس سر کلاس حاضر شود. با توجه به سابقه‌ای که در تدریس کلاس‌های تک پایه داشتم، متوجه شدم ما کلاس تک‌پایه را می‌توانیم گاهی بدون طرح درس - طبق عادت - جلو ببریم، اما در کلاس‌های چندپایه معلم مجبور است به تعداد پایه‌ها طرح درس آماده داشته باشد تا خودش و بچه‌ها دچار سردرگمی نشوند. این نظم و دیسیپلین بخشیدن به معلم نیز شاید به نوعی از محاسن کلاس‌های چندپایه باشد.

☺ **سعیدی‌نسب:** من فکر می‌کنم حسن کلاس‌های چندپایه بیشتر در اجتماعی شدن دانش‌آموزان است. بچه‌های چندپایه از همان دبستان یاد می‌گیرند چطور با هم کار کنند، چطور از دانش‌آموزان بزرگ‌تر تو سری نخورند، چطور حامی کوچک‌ترها باشند و چطور از هم یاد بگیرند؟

☺ ما مجبوریم برای رسیدن به سرفصل‌های مقرر بچه‌ها را گروه‌بندی کنیم و بچه‌ها به مرور در همین گروه‌بندی‌ها روابط انسانی و اجتماعی شدن را یاد می‌گیرند.

☺ به نظر من، در جامعه‌ای که بعد از این همه سال، تنها ورزش تیمی‌اش در رده‌ی نوجوانان مدال جهانی گرفته، یک زنگ خطر بزرگ به گوش می‌رسد و آن اینکه ما بزرگ‌ترها در انجام کارهای گروهی ضعیف بوده‌ایم و حالا برای جهانی شدن به تربیت فرزندان‌ی نیاز داریم که بهتر از نسل‌های قبل - بیشتر از ما - برای انجام کارهای گروهی تلاش کنند!

☺ **قنبری:** به نظر من کلاس‌های چندپایه دو حسن دارند:

☺ اول: در کلاس‌های چندپایه مرور چندباره‌ی درس‌ها باعث یادگیری عمیق‌تر بچه‌ها می‌شود، چرا که ما به ازای هر مبحث که به پنجمی‌ها آموزش می‌دهیم، یک‌بار هم همان مبحث را برای سال بالایی‌ها دوره کرده‌ایم. به علاوه، آموزش درس‌های ششم جلوی کلاس پنجمی‌ها یک‌جور پیش مطالعه به حساب می‌آید؛ کاری که معلمان شهری آرزو دارند دانش‌آموزانشان انجام دهند!

☺ دوم: به این دلیل که در کلاس‌های چندپایه دانش‌آموزان خواه ناخواه به بازوی معلم تبدیل می‌شوند، روابط بهتری بین ما و آن‌ها شکل می‌گیرد. معلم کلاس چندپایه قطعاً قادر نیست هم به تکالیف بچه‌ها رسیدگی کند، و هم درس بدهد و بپرسد و هم کلاس را اداره کند... اینک خود دانش‌آموزان معلم خودشان هستند، به بچه‌های بزرگ‌تر حس به‌دردبخور بودن و به کوچک‌ترها انگیزه‌ی بزرگ شدن می‌دهد.

☪ **شمس:** به ازای هر یک پایه که به کلاس‌ها اضافه شود، سختی کار معلم ده برابر بیشتر خواهد شد. ما ۴۵ دقیقه وقت داریم برای تدریس سه کتاب، یعنی هر کتاب ۱۵ دقیقه!

☪ واقعا چقدر امکان دارد یک معلم درسی مثل علوم را در عرض ۱۵ دقیقه با آزمایش، تمرین، توضیح و پرسش‌های دانش‌آموزان تمام کند؟ همین که بیاییم بچه‌ها را ساکت کنیم و هر کس سر جای خودش بنشیند و یک کلمه از جلسه قبل حرف بزنیم تا دانش‌آموزان یادشان بیاید موضوع چیست، ۱۵ دقیقه تمام شده است.

چطور با چنین وضعی کلاس‌های بیشتر از دو یا سه پایه را اداره کنیم؟

☪ **سعیدی نسب:** دلیل اینکه مدارس روستایی چندپایه می‌شوند، به حد نصاب نرسیدن تعداد دانش‌آموزان است. اما چیزی که من نمی‌فهمم این است که چرا دانش‌آموزان کمی که به یک گروه چندپایه و بزرگ تبدیل شده‌اند، باز هم به چشم نمی‌آیند؟

☪ وجود دستگاه کپی از بدیهیات تمام مدارس است، اما ما در مدرسه‌ی خودمان دستگاه کپی نداریم، به خاطر اینکه مسئولان فکر می‌کنند مدارس کم جمعیت به دستگاه کپی نیاز ندارند! به نظر شما، در کلاس شش پایه‌ای که شش گروه دانش‌آموز در آن هستند، معلم فرصت می‌کند به‌ازای هر گروه و هر دانش‌آموز یک‌بار سؤال را بخواند و بچه‌ها بنویسند؟ می‌شود؟ قطعا معلم‌های شهری با حساب خودشان برای مدرسه دستگاه کپی نمی‌خرند، اما ما مجبوریم...

☪ **قنبری:** در دوره‌های تربیت معلم واحدی برای آموزش به معلمان چندپایه وجود ندارد، اما اکثر دانشجویان تازه‌کار را در دوره‌ی کارآموزی یا اوایل خدمتشان به روستاهای دور افتاده و مدارس چندپایه می‌فرستند!

☪ به‌نظر من، چندپایه بودن، بدون وجود طرح درس جداگانه، به ضرر دانش‌آموز تمام می‌شود. این بچه‌ها مجبورند همان کتاب‌هایی را بخوانند که دانش‌آموزان تک‌پایه خوانده‌اند، با این تفاوت که فرصت تمرین اضافی، سؤال تستی، سؤال هوش و... را نداشته‌اند. محتوای بعضی کتاب‌ها با کمی پیچیدگی بیشتر، هر ساله تکرار می‌شود. آیا نمی‌توان طرحی ریخت تا این کتاب‌ها کمی پایه‌ای‌تر، عمومی‌تر و عمیق‌تر باشند که معلم هم بتواند زمان بیشتری را برای «کل» کلاسش بگذارد؟

☪ **شمس:** وقتی بچه‌ها گروهی کار می‌کنند، معلم و گروه‌های دیگر به تمرکز نیاز دارند. برای اینکه گروه‌ها زیر دست و پای هم له نشوند، باید فضای کافی در کلاس داشته باشیم. ما نمی‌توانیم به دانش‌آموز بگوییم نفس نکشد!

☪ در کلاس‌های چندپایه کار معلم به گروهی کار کردن دانش‌آموزان وابسته است و کار گروهی جنب‌وجوش، سروصدا، مشکلات و نیازهای مخصوص به خود را دارد.

☪ **قنبری:** ما تا امروز به مشکلاتی که به مختلط بودن کلاس دخترها و پسرها مربوط باشد برنخورده‌ایم. دانش‌آموزان با هم بزرگ می‌شوند و خانواده‌ها هم مشکلی ندارند. معلمان نیز سعی می‌کنند بحث‌های حساسیت‌برانگیز نداشته باشند تا وضعیت متعادل کلاس از بین نرود. اما داشتن سرویس بهداشتی‌های مجزا واقعا از حداقل‌های محیط‌های مختلط است. من فکر می‌کنم بهتر است آموزش‌وپرورش نسبت به این موضوع بی‌تفاوت نماند.

☪ **سعیدی نسب:** بهتر است برای هر کلاس پایه‌های نزدیک به هم انتخاب

شوند. داشتن هم‌زمان پایه‌ی اول و ششم معلم را سردرگم می‌کند. ما در این شرایط نمی‌توانیم اقتدار لازم را برای بزرگ‌ترها داشته باشیم، زیرا مجبوریم طوری رفتار کنیم که دانش‌آموزان سال‌های اول و دوم از مدرسه زده نشوند. به‌علاوه، درس‌های پایه‌های نزدیک هم‌پوشانی بیشتری با هم دارند و رفتار متناسب با سن دانش‌آموزان و هم‌پوشانی درس‌ها در روند پیشرفت کار معلم مؤثر است.

☪ **شمس:** بر خلاف تمام محاسنی که کلاس‌های چندپایه دارند، شرایط کلاس «برای معلم» به‌شدت سخت، نفس‌گیر و فرساینده است. معلم باید تمام زنگ تفریح سر کلاس بماند تا از همان ۱۵ دقیقه برای آموزش یک گروه استفاده کند. راهبر آموزشی چیزی از ما می‌خواهد که سریع‌ترین ربات‌ها هم از پشش بر نمی‌آیند. معلمان بلافاصله بعد از اینکه امتیازشان بالا برود، از کلاس‌های چندپایه فرار می‌کنند و این یعنی اوضاع مدارس چندپایه به نفع ما نیست!

☪ امتیاز، اضافه‌کاری، امکان نقل و انتقال؛ لااقل یک ذره برای از بین نرفتن معلم تلاش کنید.

☪ **سعیدی نسب:** در کلاس‌های چندپایه گاهی به دانش‌آموزان زرنگ ظلم می‌شود. مثلا دانش‌آموز سوم، سال قبلش، زمانی که سوم را درس می‌دادیم، درس را یاد گرفته است و سال بعد هم می‌خواهد بیاید پای تخته، چون جواب سؤال‌ها را می‌داند، اما نمی‌توانیم اجازه بدهیم او مدام پای تخته باشد. دانش‌آموز زرنگ حوصله‌اش سر می‌رود و دانش‌آموز ضعیف احساس محرومیت می‌کند، اگر پای تخته نیاید. خب تمام این‌ها مشکل‌اندا!

